

# Последици за заетостта от намалените непреки разходи за труд на работодателите

## Въведение

Данъците върху труда представляват значителен дял от общите разходи за труд във всички развити държави. Намаляването на данъците върху труда, по-специално на дължимите от работодателите, може да е един от начините те да бъдат стимулирани да наемат повече работници или да задържат на работа хора, които иначе може да бъдат освободени. Субсидиите за наемане на нови работници имат същото въздействие, като увеличават стимулите за работодателите да създават нови работни места. И двата вида мерки — стимулите за заетост и намаляването на непреките разходи за труд — се използват в много държави — членки на ЕС, от началото на кризата. Те се използват като обща мярка за засилване на търсенето на работна ръка или пък са насочени към конкретни категории. Това често са групи с малка свързаност с пазара на труда, като млади, нискоквалифицирани или нископлатени и дългосрочно безработни хора.

Основната цел на настоящия доклад е да се оцени ефективността на стимулите за работодателите за генериране на положителни резултати на пазара на труда. В доклада е обобщено сегашното състояние на знанието относно ефективността на промените в социалноосигурителните вноски на работодателите, данъците за работодателите, удържани върху заплатите по ведомост, и функционално равностойните стимули за работодателите като политически мерки за генериране на заетост. Извършеното оценяване включва преглед на 68 методологически издържани оценки на конкретни политически мерки, в това число подробен мета-анализ. Попадащите в обхвата оценки се отнасят до голяма степен до политики, осъществявани в държавите — членки на ЕС, от 2000 г. насетне. В доклада е представен и преглед на по-нови политики (2008—2014 г.), осъществени в различни държави членки.

## Контекст на политиката

В период на висока безработица, голям фискален натиск и нисък растеж лицата, разработващи политиките на ЕС, подчертаха колко е важно да се определят политически реформи — включително реформи на данъчното облагане на труда — които благоприятстват растежа и заетостта. Това беше основна тема на процеса на европейския семестър на ЕС за координиране на политиката. Препоръките за много от отделните държави членки през последните години включваха конкретни указания за реформиране на системата на данъчното облагане на труда с акцент върху изместване на данъците от труда към други данъчни основи. Сред тях са данъците върху собствеността и потребителските разходи, както и данъците, свързани с опазването на околната среда. В условията на намалено търсене на работна ръка политиката поставя ударението върху намаляване на данъчното бреме за работодателите, по-специално от 2011 г. до 2013—2014 г. Както показва прегледът на политиките, нараснала е тенденцията към целеви мерки — въпреки че целевите категории невинаги са тези, за които литературните оценки сочат, че има вероятност да окажат по-положително въздействие върху заетостта.

## Основни констатации

Съгласно попадащите в обхвата проучвания за оценка последиците за заетостта от намаляване на ставките на работодателите за социално осигуряване или от функционални еквиваленти като субсидии за наемане на работа са по-скоро скромни. В малко над 40 % от оценките на последиците за заетостта, попадащи в обхвата на мета-анализа, не е установено положително въздействие. Политиката обаче е ефективна, когато работи: в случаите, в които има положителен резултат за заетостта, той е подчертано положителен.

Политиките, насочени към конкретна група, са по-ефективни от общите или нецеленасочените политики. Целевите групи, за които е най-вероятно да имат полза от това, са дългосрочно безработните и работещите на срочен договор (преминаване на безсрочен договор). Реформите, насочени към по-младите и по-възрастните работници, бяха по-малко ефективни от мерките, насочени към специфични групи предприятия (категоризирани по сектор, размер на предприятието или регион).

Резултатите от мета-анализа показват, че положителни въздействия върху заетостта е по-вероятно да се наблюдават в краткосрочен, отколкото в средносрочен или дългосрочен план, което е признак, че е възможно последиците за заетостта да отслабват с течение на времето.

В доклада са посочени и потенциални недостатъци, които ограничават ефективността на такива мерки. По-специално има притеснения във връзка със загуби или неефективност при изпълнението, конюнктурно поведение на предприятия бенефициери и възможно компенсиращо или негативно въздействие върху неучастващи предприятия или икономически оператори. Всеки от тези фактори може да подкопае разходната ефективност на мерките или да компрометира целите на политиката. Загубите от неефективност (създадени работни места, които са щели да бъдат създадени и без субсидия) по-специално са по всяка вероятност значителни, въпреки че добре насочените мерки ще намалят по всяка вероятност тези загуби.

## Насоки за политиката

- Стимулите за работодателите са успешни за заетостта в повечето от отделните оценки, но не в преобладаващото мнозинство.
- По-голяма вероятност за силно положителни последици за заетостта има от политики, основани на намалени социално-осигурителни вноски за работодателите (в сравнение с мерки, като субсидии за наемане), и от политики, представляващи част от пакет от мерки за реформа (в сравнение със самостоятелни мерки). Като цяло обаче има малко данни, че която и да е от разглежданите политики води систематично до по-добри резултати за заетостта от всяка друга.
- Намалените данъци за работодателите или увеличените субсидии се нуждаят от финансиране. Изискванията за бюджетна неутралност — особено важно условие във време на тежки ограничения на публичните разходи, може да наложат нови данъци, например върху потребителските разходи. Вторичните последици за заетостта от тези изисквания може да неутрализират ползите, дължащи се на данъчните облекчения за работодателите.
- Подобни потенциални компенсиращи въздействия — както и ефектите на неефективно разпределяне и изместване — не се поддават лесно на оценяване, но са от решаващо значение за извършване на оценка на ефективност на разходите и ползите за такива политически мерки. В много малко налични оценки има такива изчисления.
- Положителните макроикономически условия увеличават, както изглежда, вероятността мерките за намаляване на разходите на работодателите да постигнат своята цел — да стимулират заетостта.

Последното съображение може да послужи като довод срещу използването на такива мерки, когато те са теоретически най-уместни и практически най-нужни — в периоди на рецесия или след рецесия при намалено търсене на работна ръка. То води също до извода, че те може да са по-ефективни във време като днешното — на умерено подобрение на резултатите и умерен растеж на заетостта.

### Допълнителна информация

Пълният текст на доклада „Employment effects of reduced employer non-wage labour costs“ (Последици за заетостта от намалените непреки разходи за труд на работодателите) може да се намери на: <http://www.eurofound.europa.eu/publications>

За повече информация се обърнете към John Hurley, ръководител на изследвания, на адрес: [joh@eurofound.europa.eu](mailto:joh@eurofound.europa.eu)